

**INSTRUKS FOR
VIRKSOMHETS- OG ØKONOMISTYRINGEN I
RIKSANTIKVAREN**

Instruksen er fastsatt av Klima- og miljødepartementet i medhold av § 3 i Reglement for økonomistyring i staten og trer i kraft 1. januar 2017

Oslo 20.12.2016

departementsråd

1. Formål

Denne instruksen inneholder grunnleggende krav til etatens virksomhets- og økonomistyring. Instruksen beskriver samfunnsoppdrag, myndighet og ansvar, samt administrative krav til Riksantikvaren. Økonomiforvaltningen skal følge "Reglement for økonomistyring i staten" og Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten med de tilføyelser og presiseringer som fremgår av denne instruksen. Riksantikvaren skal kunne dokumentere interne rutiner og prosesser i instruks, retningslinjer og rutinebeskrivelser. Instruksen er et supplement til økonomiregelverket, og må ses i sammenheng med de årlige tildelingsbrevene og styringsdialogen for øvrig.

2. Riksantikvarens myndighets- og ansvarsområde

Riksantikvaren er et ordinært forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet.

Riksantikvaren skal arbeide for å oppnå de klima- og miljøpolitiske målene som årlig blir presentert i Prop. 1 S. Riksantikvaren har et særlig ansvar for å nå klima- og miljømålene på de områdene Riksantikvaren har myndighet og juridiske virkemidler.

Riksantikvaren skal gjennom analyser, utredninger, rådgivning, resultatoppfølging og kommunikasjon/formidling bidra til å nå miljømålene også på de øvrige områdene. De spesifikke mål, prioriteringer, styringsparametere og oppdrag som Riksantikvaren skal gjennomføre det enkelte år blir gitt i de årlige tildelingsbrev.

2.1. Riksantikvarens rolle og hovedfunksjoner

Riksantikvaren er departementets gjennomføringsorgan innenfor kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske innholdet i landskap. For å medvirke til å nå de nasjonale klima- og miljømålene og ivareta sitt samfunnsoppdrag skal Riksantikvaren utøve følgende funksjoner:

- Gi Klima- og miljødepartementet faglige innspill i arbeidet med politikk- og regelverksutvikling, herunder å gjennomføre utredninger og analyser, samt gi råd om tiltak og virkemidler for å sikre måloppnåelse på kulturminneområdet.

- Legge til rette for verdiskaping og bærekraftig bruk av kulturminner, kulturmiljøer og det kulturhistoriske innholdet i landskapet. Slike hensyn skal vektlegges, ved tildeling av tilskudd til andre formål i den grad det støtter opp under formålet med tilskuddspostene. Verdiskapingsperspektivet og erfaringene fra verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet de siste ti årene skal videreføres gjennom Riksantikvarens generelle forvaltnings- og utviklingsarbeid.

- Arbeide etter og videreutvikle strategiene på viktige innsatsområder, for eksempel arkeologi, fartøyvern og fredning. Strategiene skal være tydelige på prioriteringer, og skal fungere som viktige verktøy for å nå de nasjonale målene.

-Være pådriver/rådgiver for bruk av kulturminner og kulturmiljø som ressurser i by- og tettstedsutvikling for å skape levende bymiljøer og kvalitet i omgivelsene.

-Ha koordineringsansvar for oppfølgingen av verdensarvkonvensjonen på direktoratsnivå.

2.2. Myndighetsutøvelse

- Riksantikvaren skal følge relevant regelverk for etatens ansvarsområder innenfor kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske innholdet i landskapet.

- Riksantikvaren skal utøve myndighet innenfor regelverket som er delegert etter kulturminneloven med forskrift (ansvarsforskriften).

- Riksantikvaren skal legge både faglige og samfunnsmessige hensyn til grunn for sine avgjørelser.

- Riksantikvaren skal utøve sin rolle som sektormyndighet i henhold til plan og bygningsloven, energiloven og andre relevante særlover på en tydelig og forutsigbar måte.

- Riksantikvaren skal legge vekt på kvalitet og effektivitet i sin saksbehandling.

- Bevaringsprogrammene er et viktig verktøy i arbeidet med å nå de nasjonale målene, og strategisk og målrettet bruk av virkemidlene knyttet til de enkelte programmene skal derfor tillegges stor vekt i det løpende arbeidet.

- Ved tildeling av tilskudd til kulturminner som er offentlige eller allment tilgjengelige, skal prinsippet om universell utforming inkluderes i kriterier for støtte så langt hensynet til kulturminnet tillater det.

-Ved tildeling av tilskudd til fartøy, skal Riksantikvaren prioritere fartøy som har en tilstandsvurdering, og stille vilkår om kvalifisert håndverkskompetanse.

2.3. Faglig rådgiver og iverksetter

Riksantikvaren skal:

- Gi departementet vurderinger av hvordan tilstanden på kulturminner og kulturmiljø utvikler seg i forhold til nasjonale miljømål, og melde fra hvor det er grunn til å tro at målene ikke nås og herunder foreslå nødvendige tiltak.

- Gi råd om bevaring og forvaltning av kulturminnene. Særlig vektlegge utfordringer knyttet til klimaendringene.
- Samarbeide med NIKU om å definere forvaltningens kunnskapsbehov.
- Gi Klima- og miljødepartementet faglige innspill til utvikling av FoU-politikken på kulturminnefeltet samt bidra til utvikling og oppfølging av relevant forskning. Oppfølging av relevante programmer i Forskningsrådet og arbeidet med utvikling av strategiske instituttsatsinger (SISer) ved miljøinstituttene skal særlig vektlegges.
- Gi Klima- og miljødepartementet faglige innspill og råd i utvikling av MOV-arbeidet.
- Være faglig rådgiver for Norsk Polarinstitutt når det gjelder kulturminner i Antarktis.
- Gi faglige råd til departementet i utviklingsarbeid for ivaretagelse av klima- og miljøhensyn etter plan- og bygningsloven, energiloven, innsigelsessaker og innvendingssaker til kommunale og regionale planer.
- Levere innspill til regionale planer for vannforvaltning, vind- og vannkraft der Miljødirektoratet har et førstelinjeansvar.
- Ha oversikt over utvikling av miljøtilstanden på egne ansvarsområder, og effekten av faktorer som påvirker miljøtilstanden.
- Riksantikvaren skal bidra med nødvendig kartlegging og kvalitetssikring av data, samt sikre god samordning av kartleggingsaktiviteter og distribusjon av miljø- og kartdata.
- Bidra til at natur- og kulturarvsdimensjonen i pilegrimsarbeidet videreføres som forutsatt etter overføringen av Nasjonalt pilegrimssenter til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider og KUD.

Etatene i miljøforvaltningen har et felles ansvar for å samordne innhenting, kvalitetssikring, dokumentasjon og levering av miljødata og miljøinformasjon i henhold til de tidsfrister som er satt for bruken av data (bl.a. miljøstatus.no, Norge digitalt, konvensjoner osv). Riksantikvaren skal delta i faglige nettverk, prosesser og fora og skal slutte opp om arbeidet med fellesløsninger for miljødata og legge dette til grunn for egne fagsystemer der det er relevant. Miljødirektoratet har rollen som nasjonalt samordningsorgan for miljødata i miljøforvaltningen, og vil ta de nødvendige initiativ.

2.4. Faglig styring og veiledning av regionalt og kommunalt nivå

Riksantikvaren har veilednings- og informasjonsplikt, og et overordnet kulturminnefaglig ansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, Sysselmannen på Svalbard og forvaltningsmuseene.

Riksantikvaren skal bidra til kompetanseoppbygging gjennom informasjons- og opplysningsarbeid til fylkeskommunene, kommunene og statlige myndigheter. Riksantikvaren skal også være pådriver for kommunenes arbeid med kulturminneplaner.

2.5. Kunnskapsutvikling og formidling

Riksantikvaren skal legge vekt på kompetanse- og kunnskapsheving innen tradisjonshåndverk, ved særlig å legge vekt på etter- og videreutdanning i håndverk og i arbeidet med Bygg og Bevar og i oppfølging av de tre nasjonale fartøyvernsentrene. Riksantikvaren skal videreføre arbeidet med kunnskapsheving innenfor klima og energi, herunder klimatilpasning. Det gjelder både kunnskap og kompetanse om klimabelastninger på eksisterende kulturminner, kunnskap om hvordan bevaring av kulturminneverdiene kan forenes med miljøhensyn og energispareiltak i eksisterende bygningsmasse samt kunnskap om verdi og betydning av kulturminner og kulturmiljøer i utvikling av byer og tettsteder. I dette ligger også å bidra inn mot utviklingen av plan- og bygningsloven slik at de ressursene eksisterende bygg og bygningsmiljøer representerer, blir utnyttet parallelt med at de kulturhistoriske verdiene blir tatt vare på.

2.6. Internasjonalt klima- og miljøarbeid

Riksantikvaren skal:

- Følge opp Unescos verdensarvkonvensjon nasjonalt og internasjonalt, herunder autorisasjonsordning og tilskuddsmidler for verdensarvsentre (Miljødirektoratet har hovedansvar), gjennomføre årlige koordinatormøter i samarbeid med Miljødirektoratet, pågående nominasjoner til Unescos verdensarvliste og listeføring på tentativ liste samt følge opp forvaltningen av de norske verdensarvområdene.
- Delta i relevante deler av det etablerte programsamarbeidet mellom KLD, IUCN og Iccrom – "World Heritage Leadership" samt opprettholde det tradisjonsrike internasjonale kurset i konservering av tre (ICWCT) – begge eksempler på internasjonalt samarbeid hvor KLD vil etterstrebe målrettet norsk innsats i oppfølgingen av verdensarvkonvensjonen med vekt på kapasitetsbygging.
- Følge opp Haagkonvensjonen nasjonalt og internasjonalt, herunder følge opp arbeidet med implementering av konvensjonen mot andre sektorer.
- Delta i internasjonalt samarbeid på globalt, europeisk og nordisk nivå, herunder Unesco, Iccrom, Europarådet, EU/EØS og Nordisk Ministerråd.
- Bidra til forhandlingene om neste periode med EØS-midler og varetta rollen som program- og prosjektpartner under EØS-midlene.
- Lede og bidra til gjennomføring av prosjektene for kulturminnevern i gjeldende arbeidsprogram for det norsk-russiske miljøvernssamarbeidet.
- Følge opp samarbeidet med Utenriksdepartementet om kulturminnetiltak i Antarktis.

2.7. Andre ansvarsområder og langsiktige oppgaver

Administrasjon

- Systematisk utvikle og vedlikeholde beredskapsplanverk på grunnlag av risiko og sårbarhet, Nasjonalt risikobilde, og erfaring fra øvelser og hendelser – herunder være forberedt på å håndtere bortfall av egne lokaler, strøm og IKT.
- Vurdere og iverksette forebyggende beredskapsmessige tiltak som avbøter manglende robusthet i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner som er nødvendig for å opprettholde samfunnets grunnleggende behov og befolkningens trygghetsfølelse.
- Ivareta de grunnleggende prinsippene for arbeidet med samfunnssikkerhet, henholdsvis ansvarsprinsippet, likhetsprinsippet, nærhetsprinsippet og samvirkeprinsippet.
- Utarbeide en helhetlig plan for øvelsesvirksomheten. Delta i eller arrangere to øvelser årlig med utgangspunkt i vurderinger av risiko, sårbarhet eller hendelsesutfordringer.
- Autorisasjon for behandling av skjermingsverdig informasjon er gitt opp til HEMMELIG, som medfører plikt til å utøve forebyggende sikkerhet i henhold til bestemmelsene gitt i sikkerhetsloven med forskrifter.
- Varsle sikkerhetsleder i Klima- og miljødepartementet og rapportere til Nasjonal sikkerhetsmyndighet om sikkerhetstruende hendelser.

- Øvelser og hendelser skal evalueres og følges opp gjennom en egnet tiltaksplan. Alle punkter i tiltaksplanen skal følges opp og effekten skal vurderes, før utkwittering kan skje gjennom en ledelsesforankret vurdering. Resultater av oppfølgingen etter større øvelser og hendelser skal oversendes departementet.

- Følge opp IKT-strategien og rapportere på avvik.

Natur- og kulturarv, landskap og friluftsliv

Arbeidet med kulturminner, kulturmiljø og landskap berører flere departement, samfunnssektorer og aktører, både nasjonalt og internasjonalt. Riksantikvaren skal legge vekt på å videreføre gode, eksisterende samarbeidsfora og gjerne også ta initiativ til å etablere nye samarbeidsrelasjoner der det er relevant for utviklingen av arbeidsområdet.

-Videreføre arbeidet med register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA).

-Samarbeidet mellom Miljødirektoratet og Riksantikvaren i krysningpunktene kulturarv og naturmangfold, landskap og friluftsliv skal videreutvikles, både for å utveksle erfaringer, for å nyttiggjøre seg av hverandres kompetanse, og se natur og kultur i sammenheng og som grunnlag for en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Riksantikvaren skal bidra med kunnskap og innspill til videreutvikling av landbrukets miljøvirkemidler og andre landbruksrelaterte aktiviteter som kan påvirke tilstand og informasjon om kulturminner og kulturlandskap de årlige jordbruksforhandlingene.

3. Fullmakter

3.1. Fullmakt til å opprette og inndra stillinger

Direktøren har fullmakt til å opprette og inndra stillinger innenfor rammen av driftsbevilgninger som stilles til disposisjon for Riksantikvaren i tildelingsbrevet. Oppretting og inndragning av stillinger skal skje i samsvar med bestemmelsene i tjenestemannsloven og hovedavtalen i staten. Opprettelse av stillinger som forutsetter at den tilsatte blir beskikket av Kongen i statsråd, skal fremmes Klima- og miljødepartementet.

3.2. Fullmakt til å pådra staten forpliktelser om utbetaling i fremtidige budsjettår

Riksantikvaren kan ha utestående bestillinger og tilsagn om tilskudd ved utgangen av et år dersom særskilt bestillings- eller tilsagnsfullmakt for vedkommende budsjettpost er tildelt fra Klima- og miljødepartementet. Utestående bestillinger og tilsagn skal ikke overstige fullmakten med tillegg av eventuelle beløp som er overført til neste budsjettår under den aktuelle budsjettposten.

Utbetalinger som forutsettes foretatt i framtidige budsjettår, må dekkes innenfor den til enhver tid gjeldende tildeling på den aktuelle posten. Tilsagn om tilskudd skal normalt ikke gis for lengre tid enn tre år, dvs. bevilgningsåret pluss to år til. Den sentrale økonomienheten skal ha en samlet oversikt som til enhver tid viser alle utestående bestillinger og tilsagn.

Bestillings- og tilsagnsfullmakter gjelder kun for ett år. Utestående bestillinger og tilsagn som forventes utbetalt i senere budsjettår, må dekkes innenfor nye fullmakter for det aktuelle året. Forslag om slike fullmakter fremmes i den ordinære budsjettprosessen.

3.3. Myndighet til å avgjøre erstatning til tilsatte ved skade på eller tap av private eiendeler

Med hjemmel i pkt. 4 i kgl. res. av 10. juni 1983 delegerer Klima- og miljødepartementet myndighet til Riksantikvaren å avgjøre erstatning til tilsatte ved evt. skade på eller tap av private eiendeler i forbindelse med tjenesten. Det vises til brev av 4. mai 2015 for fullstendig(e) redegjørelse og forutsetninger.

4. Styringsdialog og rapportering

Styringsdialogen mellom departementet og Riksantikvaren skal gjennomføres i samsvar med "Prinsipper for etatsstyring i miljøforvaltningen", og i henhold til "Reglementet" og "Bestemmelsene". Hovedelementet i styringsdialogen er tildelingsbrevet. Styringsdialogen skal dokumenteres.

5. Virksomhetens regnskapsprinsipp

Riksantikvaren skal føre regnskapet etter kontantprinsippet.

6. Virksomhetsledelsen

Direktøren er virksomhetsleder for Riksantikvaren og har det overordnede ansvaret for at virksomheten er i samsvar med lover, forskrifter, etiske retningslinjer og andre forordninger knyttet til Riksantikvarens virksomhet. Direktøren har ansvar for at Riksantikvarens økonomi- og virksomhetsstyring er i samsvar med tildelingsbrevet, Reglementet og denne instruksen.

Dersom direktøren oppretter en særskilt intern revisjonsenhet eller ønsker å kjøpe en slik tjeneste fra konsulenter, skal oppgavene presiseres i særskilt instruks som skal foreligge samtidig med opprettelsen. Departementet skal ha kopi av instruksene.

6.1. Miljøledelsessystem

Direktoratet skal ha et miljøledelsessystem. Som del av dette skal Riksantikvaren vurderer klima- og miljømessige konsekvenser av anskaffelser og livsløpskostnader i tråd med regelverket for offentlige anskaffelser.

